

rent en català central i en valencià, i Belv. 1803, Lab. 1839 i el *DAG.* no en registren d'altra; el *DFA.*, però, li prefereix la variant amb -o-. Aquesta s'ha usat en molts punts i especialment a Mallorca: un calendari popular o almanac, de la mena que ha fet tanta fortuna a l'Illa, en l'any 1760, duia com a pseudònim de l'autor: «un *estrafolari*» (JMBover, *BiEscrBal.* II, 610); «ja me'n ric bé de sa vara y des Batle: Bona pòlissa! *Estrafolari!* Tunante!»; també el va usar bastant en les seves obres populars AMAlcover (veg.-ne cites en Spitzer, *LexikK*, 37): «volen usar mots tan *estrafolaris* com *verre per verre*, *tron per trono* ---», *BDLC* XI, 1920). També es va usar, però, en ross.: «¿tu ets aquell atrevit / que predicas lo advent / del fill de Déu omnipotent / predicant dia y nit? / Vull-te fer ara desdir / de tot quant has avançat / --- A tu altament vull arguhir / fent-te veure lo contrari / y al teu mal resumir / te veurà *estrafoulari*», trobat a Oleta en una còpia de 1825 per P. Vidal (*RLR* XXXII, 346). Però «poc a poc *estrafolari!*», Pitarra, *Gat.*, 94.

No cal repetir les dades arguments donats en el *DCEC* (II, 438-9), on vaig tractar molt extensament d'aquest mot i del problema etimològic, documentant-lo amplament en els dialectes italians; Spitzer va proposar diverses etimologies, que com vaig indicar no són sostenibles però sí la que he resumit a dalt. En tot cas no hi ha cap raó per creure que el català el vagi pendre del castellà (on apareix c. 1700), contra el que afirma *AlcM* (que la transmissió es fes en sentit oposat ni és segur ni és tan improbable). El que és evident és que a Itàlia (on també es documenta des del mateix temps) té una gran varietat i riquesa de documentació dialectal, que assegura que fou Itàlia la pàtria del mot. La variant catalana amb *o* sembla haver nascut per influència d'*estrafolla* 'mentida, engany', i en aquest deu ser degut a la influència d'*afollar*, però és una variant que també es troba en parlars occitans (Carcí) i a Milà, veg. el meu article, n. 1.

DERIV.: *Estrafaleria*, ja registrat per Belv. (-*aria* «picardía, nequitia»), Lab. 1839, i usual a Tortosa: «Sols los estudiants del cuento, temptats per banyeta, podien barruntar una de les seues *estrafaleries*», Vergés i Paulí (*Espurnes* v, 19).¹ *Estrafolariada*. *Estrafollejar*. *Estrafolleria*.

¹ No he sentit mai en català central *estrafolaria* ni *estrafolla*, que *AlcM* atribueix a Barcelona.

Estrafallar, *estrafajer*, *estrafjet*, V. *fer* *Estrafolari*, *estrafolla*, *estrafolleria*, V. *estrafalari*

ESTRAGAR i ESTRALL, dos mots de sentit afí, d'etimologia distinta i d'història molt diferent, que hom ha tendit a relacionar i s'han influenciat mútuament; *estragar* no és mot genuïnament català sinó modelat sobre el cast. *estragar* 'fer destrossa', derivat del ll. STRAGES 'devastació', 'ruïnes', i sotmès també en català a la influència d'aquest llatinitisme i de la seva família; *estral* i l'antic *estrala* significaren primitivament 'fletxa', 'tret mortífer', en relació amb l'it. *strale* id., d'origen germànic, i després han pres així mateix

el significat de 'destrossa', 'fatiga atüidora', probablement sota la pressió de STRAGES i *estragar*, i potser també amb influència del cat. ant. *estral* 'manta de llit, flassada' (aquest, provinent del ll. STRAGULUM id.), que suggeria la idea de 'jaç o gruix de materials troscejats' per ajeure-s'hi o devastar-los. □ 1.ª doc.: *estral* amb els sentits de 'fatiga atüidora' i 'destrossa, gran dany' es troba ja algunes vegades cap a la fi del S. XIV i en el XV; *estrala* 'sageta' freqüent en el XV (i potser ja XIV); *estral* 'mantes, flassada' c. 1200; *estragar*, 1647.

Els mots de significat concret *estrala* i *estral*, de clara etimologia, respectivament germànica i llatina, són molt corrents en català medieval: «un altre cas / vull dir terrible / --- / de feres dones: / les amaçonnes / --- / dels que restaren / vius, lur marits / —sans o ferits— / d'una batalla, / de colp de *stralla* / les enviudades, / avalotades, / tots los nafrenen / també mataren», JRoig (*Spill*, 9402); «*caça de senglar*: los darts o llançons o *estralles*: venabulum, spiculum» (*ThPu.*, 57).

Era un mot molt freqüent, del qual el diccionari Aguiló dona molts exs. del S. XV (amb algun potser d'un poc anterior o posterior) i *AlcM* n'hi afegeix d'altres del mateix temps i fins al XVII.¹ No vacillem a descartar tot seguit dos grossos errors que s'han dit d'aquest mot: és evident que no és 'destral' com cregué Chabàs (ni té res a veure amb el vulgarisme val. recent *estral* per *destral*); però també ho és que no pot ser un manlleu de l'italià com admet *AlcM*, no solament perquè en italià *strale* és un mot masculí en -e i amb -l- i no pas l, sinó perquè en català és tan antic, encara més freqüent que en italià, i pertanyent a un medi popular i guerrer;² mentre que en italià, per més que ja vingui de Dante,³ és un mot purament poètic (d'ús al més sovint, figurat).

L'origen germànic del mot italià salta a la vista, i ha estat admès per tothom des de Diez i M-Lübke. No podem entrar aquí en els detalls de la qüestió, però no es pot admetre que en italià vingui del longobard (*REW*, 8286, que dona el mot it. literari enterament isolat). Primer perquè s'hi oposa l'existència del mot en català. Després perquè des del punt de vista germànic, res no indueix a partir del longobard, essent un mot comú al germànic en general, ja documentat des dels més antics textos germànics, els de l'ags. i el b.-al. antic, no sols alt-alemany, etc. Si no se'n té notícia en gòtic, ja se sap que això no vol dir res, donada la insuficiència de la informació sobre el vocabulari gòtic; i ben mirat podem dir que també fou escandinau, almenys en l'altra acc. 'raig de llum' (la de l'alemany mod. *strahl*, a.-al. ant. 'llamp'), car d'ací vénen també el suec i noruec *stril*, *strila* 'raig de sol', 'raig d'aigua' i nor. *straal* 'petit eixam de peixos' (Pok., *IEW*, 1028.18).

En efecte es tracta d'un mot indoeuropeu, comú amb altres llengües de la gran família, almenys l'eslau: paleosl. *strēla* 'fletxa', rus *strelá* id., etc., rus *strelit*, *vystrelit* 'disparar'. Com reconeix Kluge-M. és ben possible, i semànticament molt versemblant, que